

EL COL·LEGI DE METGES DE BARCELONA DEDICA L'ANY 2021 AL DOCTOR JAUME FERRAN I CLUA, DESCUBRIDOR DE LA PRIMERA VACUNA DEL CÒLERA

Barcelona, 13 d'abril de 2021.- El Col·legi de Metges de Barcelona (CoMB) dedica l'any 2021 a commemorar la figura del doctor Jaume Ferran i Clua (1851-1929), metge i bacteriòleg català que, entre altres mèrits científics, va descobrir la primera vacuna contra el còlera. En el context de la campanya mundial de vacunació enfront de la COVID-19, el CoMB vol posar de relleu i reivindicar la trajectòria d'aquest professional, cabdal en la història recent de la medicina per la seva contribució en la recerca i el seu esperit innovador i, més concretament, per l'obtenció de vacunes contra diverses malalties.

Amb aquest motiu, el CoMB ha organitzat l'acte "[Reivindicació de Jaume Ferran, un científic no prou valorat a Catalunya](#)", una sessió online que tindrà lloc el proper **dijous, dia 15 d'abril, a les 18 hores** (en directe a través de la plataforma Zoom). L'acte comptarà amb la participació de l'expresident del CoMB i coordinador de la Galeria de Metges Catalans, **Miquel Bruguera**; el químic i fothistoriador **Salvador Tió**; el patró de la Fundació-Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, **Carles Hervàs**; el president de la Societat Catalana d'Història de la Medicina, **Ferran Sabaté**, i el director del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, **Alfons Zarzoso**. La cap del servei de Medicina Preventiva i Epidemiologia de l'Hospital de la Vall d'Hebron i membre de la Junta del CoMB, **Magda Campins**, moderarà la sessió, i el president del CoMB, **Jaume Padrós**, en farà la cloenda. Us convidem a assistir a l'acte, prèvia inscripció mitjançant [aquest enllaç](#). També podreu accedir posteriorment a la sessió, que serà enregistrada, un cop es pengi al [canal de YouTube del CoMB](#).

Apunts biogràfics del Dr. Jaume Ferran i Clua

Jaume Ferran i Clua va néixer l'1 de febrer de 1851 a Corbera d'Ebre (Tarragona), fill del metge del poble. Va estudiar Medicina a Barcelona i, posteriorment, es va establir a Tortosa, on va exercir com a metge titular i oftalmòleg entre 1874 i 1887, i on va començar a interessar-se per la fotografia microscòpica i pels estudis de Pasteur. Quan, l'any 1884, esclata una epidèmia de còlera a les ciutats franceses de Marsella i Toló, l'Ajuntament de Barcelona envia Ferran amb una comissió de metges per analitzar la situació i proposar mesures de prevenció a la capital catalana. En tornar, el doctor Ferran i Clua investiga sobre el vibrió colèric i aconsegueix una vacuna eficaç inoculant-lo per via subcutània. Ferran va assajar el seu prototip de vacuna primer en conills i després en ell mateix i els seus col·laboradors i familiars.

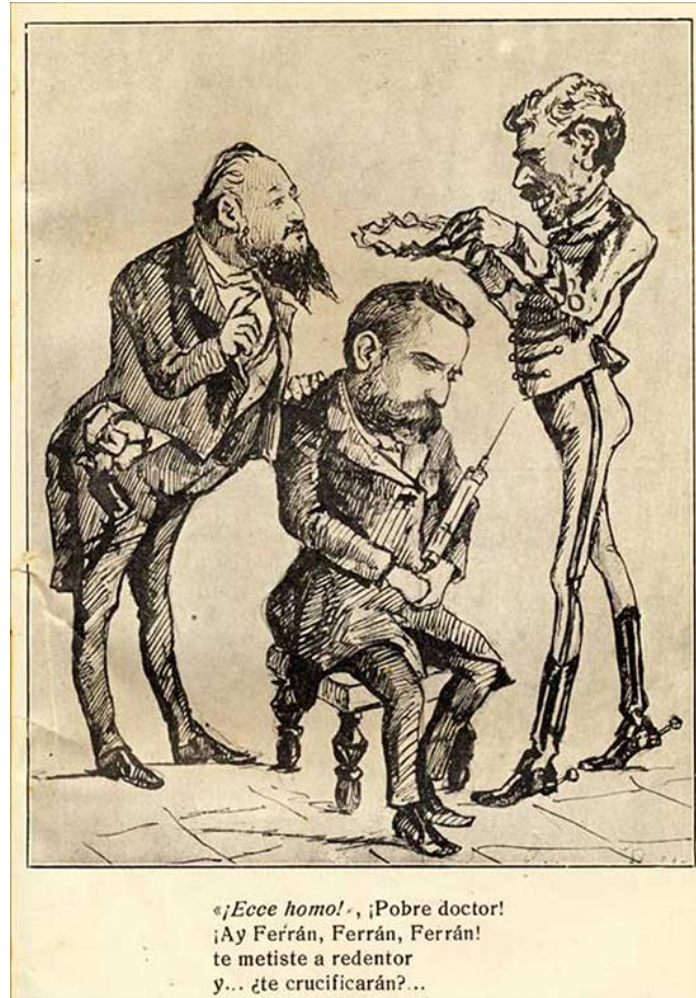

Jaume Ferran (assegut, de perfil), entre altres col·legues defensors de la vacuna anticolèrica.

En esclatar un brot de còlera a València, l'any 1885, Jaume Ferran és cridat per la Diputació provincial per aplicar la seva vacuna entre la població. La inoculació comença a Alzira el mes d'abril i constitueix la primera campanya de vacunació universal que es va fer amb una vacuna bacteriana obtinguda en laboratori. Entre les més de 30.000 persones vacunades, la taxa de mortalitat va ser molt menor que entre les no vacunades.

Campanya de desprestigi per part de Ramón y Cajal

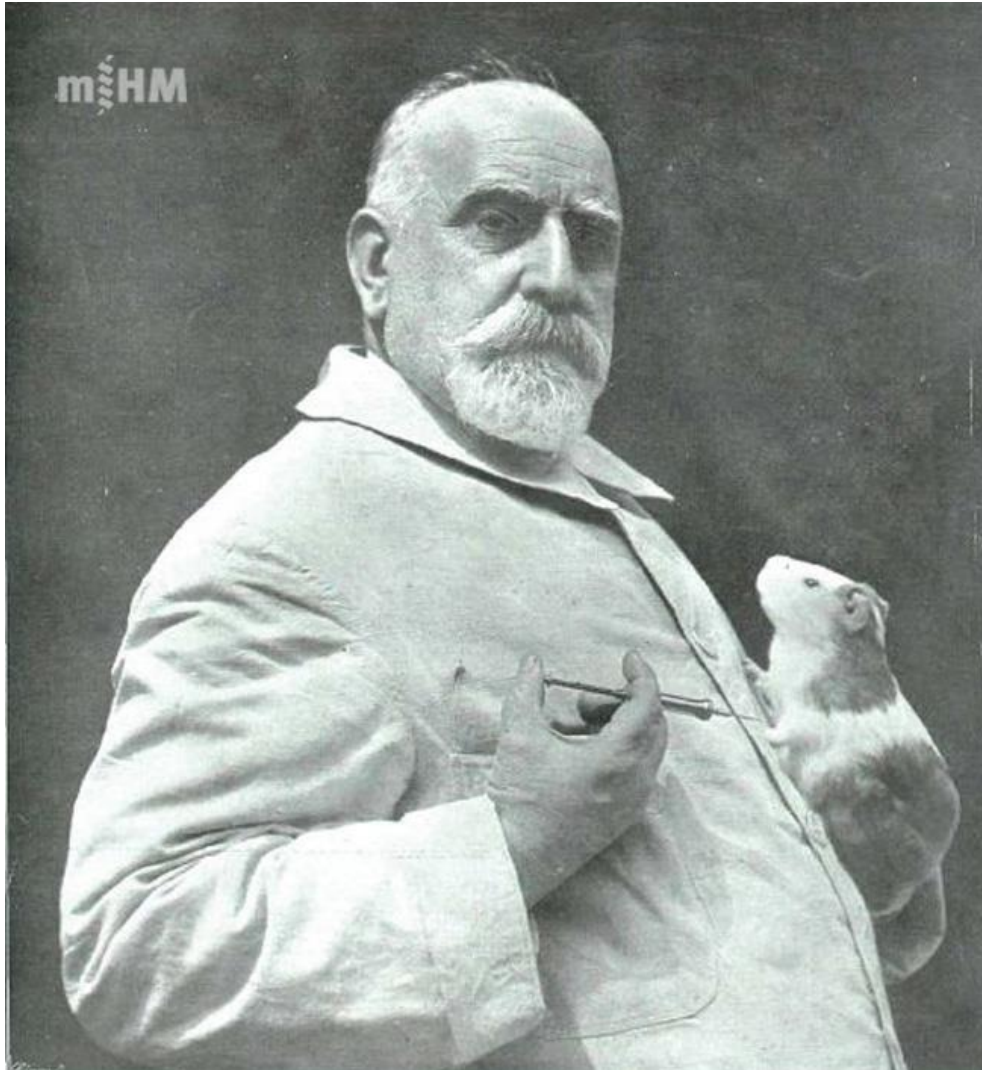
L'aclaparador èxit i peculiar manera de fer de Jaume Ferran i Clua no eren ben vistos per alguns metges. En el seu informe *Estudios sobre el microbio vírgula del cólera y las inmunizaciones profilácticas*, el científic Santiago Ramón y Cajal considera que la injecció de cultius vius és perillosa i no s'ha de dur a terme en humans, deixant de banda els magnífics resultats epidemiològics de la vacuna de Ferran. Ramón y Cajal i altres crítics van fomentar una campanya de desprestigi, avui dia considerada injusta, que considerava el doctor Ferran com un metge de poble aficionat a la bacteriologia, però amb un coneixement científic limitat, mogut per l'interès econòmic i sense *pedigree* acadèmic ni el suport de cap institució científica. Aquestes pressions van impedir que el govern autoritzés la continuïtat efectiva de la vacunació, i Jaume Ferran (d'altra banda, poc tolerant a les crítiques) va tornar a Tortosa. Cinc anys després d'aquests fets, Ramón y Cajal encara mantenia que la campanya de vacunació de Ferran havia estat "*una desdichada equivocación y un bochorno para la ciencia española*".

Caricatura del doctor Jaume Ferran i Clua, publicada a la revista *La Moma*, València, 1885.

El doctor Ferran i Clua immunitza una dona contra la ràbia.

Retrat de Jaume Ferran i Clua al laboratori.

Recerca vacunològica

L'any 1886, Jaume Ferran va ser nomenat director del nou Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona, càrrec que va ocupar fins al 1905. Allà, el doctor Ferran i Clua avança en la seva recerca dels vaccins: el 1887, realitza la primera vacunació antiràbica a Espanya, amb un procediment d'immunització més curt i més segur que el de Pasteur. Assaja, també, un vaccí contra la diftèria a partir dels bacils diftèrics atenuats, però no prospera arrel de les crítiques que provoquen alguns casos de mort de persones vacunades. El 1892, duu a terme amb èxit una campanya de vacunació contra el mal roig del porc i, el 1899, estudia la possibilitat d'obtenir un vaccí contra la pesta bubònica.

L'any 1900, Ferran va obrir l'Institut de Patologia Experimental i d'Higiene, conegut com a Institut Ferran, on va dur a terme de manera privada les seves investigacions. L'any 1907, l'Acadèmia de Ciències de París reconeix tardanament l'eficàcia de la vacuna contra el còlera amb el Premi Bréant. L'any 1919, Ferran aconsegueix el vaccí anti-alfa contra la tuberculosi. El doctor Jaume Ferran i Clua mor finalment a Barcelona el 22 de novembre de 1929, a l'edat de 78 anys.

L'Any Dr. Jaume Ferran i Clua del CoMB

Amb la declaració de 2021 com a “Any Dr. Jaume Ferran i Clua”, coincidint amb el 170è aniversari del seu naixement, el CoMB aspira a situar Ferran al lloc que li pertoca, és a dir, com una de les figures científiques més rellevants del nostre país, amb la voluntat de contrarestar l'escassa gratificació científica, social i econòmica que el doctor Ferran i Clua va tenir en vida. La trajectòria del Dr. Ferran demostra a la perfecció que, fins i tot, amb pocs recursos es poden fer grans coses si hi ha claredat d'idees, tenacitat i es creu en un projecte.

El CoMB ha nomenat comissària de l'“Any Dr. Ferran i Clua” la cap del servei de Medicina Preventiva i Epidemiologia de l'Hospital de la Vall d'Hebron i membre de la Junta de Govern del CoMB, Magda Campins. Està previst fer diverses activitats commemoratives durant tot l'any (en la mesura i en els formats que la situació epidemiològica permeti).

Col·legi de Metges de Barcelona
Departament de Premsa i Mitjans Externs
Passeig de la Bonanova, 47. Barcelona
Telèfon: 935 678 830
e-mail: mitjans@comb.cat
www.comb.cat

Si voleu més informació sobre el perfil biogràfic i científic del doctor Jaume Ferran i Clua amb una entrevista amb un expert en la seva figura, o bé si voleu fer servir qualsevol material fotogràfic de qualitat del doctor Ferran (com les quatre imatges que us adjuntem en aquesta nota informativa o d'altres, sempre citant-ne la procedència), no dubteu a contactar amb nosaltres.